

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสี ตามหลักเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) และเปรียบเทียบการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จากโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี โดยการจับฉลากมาจำนวน 50 โรงเรียน จากโรงเรียนที่สุ่มได้ 50 โรงเรียน สุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจับฉลากมาจำนวนโรงเรียนละ 10 คน ผู้หญิง 5 คน ผู้ชาย 5 คน รวมนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบทดสอบการแสดงออกทางศิลปะมีลักษณะเป็นแบบทดสอบและแบบประเมินค่าอยู่ในชุดเดียวกัน โดยผู้วิจัยศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์และเอกสารอื่น ๆ และศึกษาแบบทดสอบและวิธีสร้างแบบทดสอบทางศิลปะจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศแล้วสร้างเครื่องมือวัดการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านการวาดภาพคน (Human Figure) การใช้พื้นที่ว่าง (Space) การใช้สี (Color) และการออกแบบ (Design) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบทดสอบวัดการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของ โกลด์ ภูพลอย (2532, หน้า 120-123) เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากหลักเกณฑ์ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) โดยการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับ .644 ด้านการวาดภาพคน .818 ด้านการออกแบบ .711 ด้านการใช้พื้นที่ว่าง .753 และด้านการใช้สี .722 เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ แบบทดสอบซึ่งประกอบด้วย แบบทดสอบการวาดภาพคน มีลักษณะ เป็นคำสั่งให้นักเรียนวาดภาพคนเต็มตัว ซึ่งจะวาดภาพคนเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ โดยวาดลงในกระดาษที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้พร้อมสี่เหลี่ยม 1 ชุด ใช้เวลา 15 นาที แบบทดสอบการใช้พื้นที่ว่างการออกแบบและการใช้สี มีลักษณะเป็นคำสั่งให้นักเรียนวาดภาพตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้คือเรื่อง “ครอบครัวของฉัน” โดยเรื่องราวในภาพจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการวาดให้

วาดใช้เวลา 35 นาที ส่วนที่ 2 คือ แบบประเมินค่า เป็นแบบประเมินค่าของแบบทดสอบการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพ ระบายสีในด้านการวาดภาพคน การใช้พื้นที่ว่าง การใช้สี และการออกแบบ ซึ่งแบบประเมินค่าจะมีรายละเอียดในการวาดภาพด้านต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาทางศิลปะเด็ก ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ โดยผู้ใช้แบบประเมินค่า จะดูภาพวาดของนักเรียนในแบบทดสอบประกอบการใช้แบบประเมินค่า (ดูรายละเอียดของแบบประเมินค่าในภาคผนวก ข) ดำเนินการวิจัยโดย กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะศึกษาจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยการนำแบบทดสอบไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในชั้นเรียนตามวัน เวลาเรียนปกติ ผู้วิจัยนำแบบประเมินค่าเสนอต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นเกณฑ์ประกอบการวิเคราะห์ภาพวาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่ง ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ครูศิลปะซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนศิลปะเด็กมาแล้วอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 6 ท่าน ผู้วิจัยนำภาพวาดของกลุ่มตัวอย่าง เสนอต่อกลุ่มครูศิลปะจำนวน 6 ท่าน เพื่อทำการวิเคราะห์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะแล้วนำผลการวิเคราะห์ภาพวาดของกลุ่มตัวอย่างจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าร้อยละ (Percentage) และสรุปอภิปรายผล นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

ตอนที่ 1 การศึกษาการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า

การแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียน มีการแสดงลักษณะต่าง ๆ แต่ละด้านตามขั้นตอนการพัฒนาทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ซึ่งพบในชั้นที่ 3 ขั้นการวาดภาพได้คล้ายของจริง ชั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง และชั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล การแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในแต่ละด้านจะมีลักษณะดังนี้

1. ด้านการวาดภาพคน ลักษณะที่นักเรียนแสดงออก พบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ 2 ชั้น คือชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 86.6 และ ชั้นที่ 5 ชั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 13.4 ซึ่งมีลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การเน้นความแตกต่างระหว่างเพศ ด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผม พัฒนาการชั้นที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 99.8 เช่นกัน รองลงมาคือการใช้เส้นตามความเป็นจริงของรูปร่าง คิดเป็นร้อยละ 38.2 การเน้นส่วนที่ให้ความสำคัญของร่างกายให้ใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 33.4 การวาดท่าทางการเคลื่อนไหวใกล้เคียงความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 13.6 การแสดงลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกายผิดธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 5.4 การเขียนสัดส่วนของร่างกายค่อนข้างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 2.6 และการใช้เส้นและรูปทรงเรขาคณิต คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

2. ด้านการใช้สี ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ 2 ชั้นคือ ชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 99.6 และ ชั้นที่ 5 ชั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 0.4 ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดคือ การใช้สีตามความรู้สึก ตามอารมณ์ ความคิด และประสบการณ์ของคน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือการใช้ สีตามสภาพวัตถุในขณะนั้น คิดเป็นร้อยละ 80.6 การใช้สีหลายสีตามความพอใจ คิดเป็นร้อยละ 76.8 การใช้สีซ้ำ ๆ กัน ในการระบายวัตถุเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 39.4 ตามลำดับ การใช้สีตามความพอใจในการระบายสิ่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 6 การปรับสีให้เข้ากับธรรมชาติตามลำดับระยะทางและความรู้สึก คิดเป็นร้อยละ 5 การใช้สีให้สัมพันธ์กับอารมณ์ และการใช้สี แสดงระยะใกล้ไกล หรือแสงเงา คิดเป็นร้อยละ 1.4

3. ด้านการใช้พื้นที่ว่าง ลักษณะที่นักเรียนแสดงออก พบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริงเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะที่นักเรียนแสดงออก ได้มากที่สุดคือการเขียนภาพที่มีลักษณะแบนราบ คิดเป็นร้อยละ 99.8 รองลงมา คือการให้ความสำคัญกับพื้นที่ราบที่มองจากด้านบนลงสู่พื้นมากกว่าเส้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 90 การวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐาน ซึ่งมีทั้งเส้นเฉียง เส้น โค้ง คิดเป็นร้อยละ 25.2 การแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 13.6 การใช้เส้นระดับ และแสดงระยะใกล้ไกล คิดเป็นร้อยละ 1 การเขียนขนาดของวัตถุให้เล็กลงตามระยะ เขียนแสงเงาตามที่เห็น คิดเป็นร้อยละ 0.4 การใช้ขอบกระดาษด้านบนเป็นขอบเขตท้องฟ้า และดวงอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

4. ด้านการออกแบบ ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง ลักษณะที่พบคือ ออกแบบหรือตกแต่ง และใช้สิ่งต่าง ๆ ตามหน้าที่ของสิ่งนั้น ๆ พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 99.4 รองลงมาคือ

ขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล ลักษณะที่พบคือรู้จักออกแบบจัด หรือตกแต่งทางความงาม และหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 0.4 และพบน้อยที่สุดคือ ขั้นที่ 3 ขั้นการวาดภาพได้คล้ายของจริง ลักษณะที่พบคือยังไม่รู้จักการออกแบบ คิดเป็นร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนแสดงลักษณะต่าง ๆ แต่ละด้านตามขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ พบในขั้นที่ 3 ขั้นการวาดภาพได้คล้ายของจริง ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง และขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล การแสดงออกทางศิลปะของนักเรียน โดยแยกตามเพศ ในแต่ละด้านจะมีลักษณะดังนี้

1. ด้านการวาดภาพคน ลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง พบมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 77.6 และขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 22.4 ซึ่งลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออกได้มากที่สุดคือ เน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผม และการวาดรูปร่างของมนุษย์ที่มีลักษณะแข็งแรงกว่าของจริง คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การใช้เส้นตามความเป็นจริงของรูปร่าง คิดเป็นร้อยละ 51.2 การวาดท่าทางการเคลื่อนไหวใกล้เคียงความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 22.4 การวาดส่วนใดของร่างกายที่สำคัญโดยจะเน้นให้ใหญ่คิดเป็นร้อยละ 21.2 การแสดงลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกายผิดธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 6.8 การวาดสัดส่วนของร่างกายค่อนข้างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 5.2 และการใช้เส้นและรูปทรงเรขาคณิต คิดเป็นร้อยละ 1.6 ตามลำดับ

ลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง คิดเป็นร้อยละ 95.6 และขั้นที่ 5 ขั้นการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 4.4 ซึ่งลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกได้มากที่สุดคือเน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผม และวาดรูปร่างของมนุษย์มีลักษณะแข็งแรงกว่าของจริง พบเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 99.6 รองลงมาคือวาดส่วนใดของร่างกายที่สำคัญจะเน้นให้ใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 45.6 การใช้เส้นตามความเป็นจริงของรูปร่าง คิดเป็นร้อยละ 25.2 การวาดท่าทางการเคลื่อนไหวใกล้เคียงความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 14.5 และ การแสดงลักษณะท่าทางการเคลื่อนไหวของร่างกายผิดธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 4 ตามลำดับ

2. ด้านการใช้สี ลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออก พบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นวาดภาพอย่างของจริง มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.6 และขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 0.4 ซึ่งลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออกได้มากที่สุดคือ การใช้สีตามความรู้สึก ตามอารมณ์ ความคิดและประสบการณ์ของคน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การใช้สีตามสภาพวัตถุขณะนั้น คิดเป็นร้อยละ 94.4 การใช้สีหลายสีตามความพอใจ คิดเป็นร้อยละ 60.8 การใช้สีซ้ำ ๆ กันในการระบายวัตถุเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 52 การใช้สีตามความพอใจ

ในการระบายสิ่งอื่น คิดเป็นร้อยละ 8.4 การปรับสีให้เข้ากับธรรมชาติ ตามลำดับระยะทาง และความรู้สึก คิดเป็นร้อยละ 4.8 การใช้สีให้สัมพันธ์กับอารมณ์ คิดเป็นร้อยละ 2.8 และการใช้สีแสดงระยะใกล้ไกล หรือ แสงเงา คิดเป็นร้อยละ 2.4 ตามลำดับ

ลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โทเวนเฟลด์ ชั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99.6 และชั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 0.4 ซึ่งลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกได้มากที่สุด คือ การใช้สีตามความรู้สึก ตามอารมณ์ ความคิด และประสบการณ์ของคน คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมาคือ การใช้สีหลายสีตามความพอใจคิดเป็นร้อยละ 92.8 การใช้สีตามสภาพวัตถุในขณะนั้น คิดเป็นร้อยละ 66.8 การใช้สีซ้ำ ๆ กันในการระบายวัตถุเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 26.8 การปรับสีให้เข้ากับธรรมชาติตามลำดับ ระยะทางและความรู้สึก คิดเป็นร้อยละ 5.2 การใช้สีตามความพอใจในการระบายสิ่งอื่นคิดเป็นร้อยละ 3.6 และการใช้สีแสดงระยะใกล้ไกล หรือแสงเงา คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

3. ด้านการใช้พื้นที่ว่าง ลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออก พบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โทเวนเฟลด์ ชั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออกมากที่สุด คือการวาดภาพมีลักษณะแบนราบ คิดเป็นร้อยละ 99.6 รองลงมา คือการให้ความสำคัญกับพื้นที่ราบที่มองจากด้านบนลงมาสู่พื้นมากกว่าเส้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 98 การแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 21.2 การวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐาน ซึ่งมีทั้งเส้นเอียง เส้น โค้ง คิดเป็นร้อยละ 13.6 การใช้เส้นระดับและแสดงระยะใกล้ไกลคิดเป็นร้อยละ 1.6 การเขียนขนาดวัตถุ ให้เล็กลงตามระยะเขียนแสง เงาตามที่เห็นจริง คิดเป็นร้อยละ 0.8 และการใช้ขอบกระดาษด้านบนเป็นขอบเขตท้องฟ้า และดวงอาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

ลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โทเวนเฟลด์ ชั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกมากที่สุดคือ การวาดภาพมีลักษณะแบนราบ และการให้ความสำคัญกับพื้นที่ราบที่มองจากด้านบนลงมาสู่พื้นมากกว่าเส้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมาคือการวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐานซึ่งมีทั้งเส้นเอียง เส้น โค้ง คิดเป็นร้อยละ 36.8 การแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้เท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 6 และการใช้เส้นระดับและแสดงระยะใกล้ไกล คิดเป็นร้อยละ 0.4 ตามลำดับ

4. ด้านการออกแบบ ลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออก พบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งมีลักษณะเป็นการออกแบบ หรือตกแต่ง และใช้สิ่งต่าง ๆ ตามหน้าที่ของสิ่งนั้น ๆ

ลักษณะที่นักเรียนหญิงแสดงออกพบในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง คิดเป็นร้อยละ 98.8 มีลักษณะการออกแบบ หรือตกแต่ง และใช้สิ่งต่าง ๆ ตามหน้าที่ของสิ่งนั้น ๆ รองลงมา คือพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล คิดเป็นร้อยละ 0.8 มีลักษณะการแสดงออก คือ รู้จักออกแบบ จัด หรือตกแต่งทาง ความงาม และหน้าที่ของการใช้ประโยชน์ และขั้นที่ 3 ขั้นเขียนภาพได้คล้ายของจริง คิดเป็นร้อยละ 0.4 มีลักษณะการแสดงออกโดยไม่รู้จักรูปการออกแบบ

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการวาดภาพคน ลักษณะในการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี ในด้านการวาดภาพคนของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความแตกต่างกันด้านการแสดงออก โดยการวาดส่วนใดของร่างกายที่สำคัญจะเน้นให้ใหญ่ นักเรียนหญิง มีจำนวนร้อยละ 45.6 มากกว่า นักเรียนชายซึ่งมีร้อยละ 21.2 การแสดงออกโดยการใช้เส้นตามความเป็นจริงของร่างกายนักเรียน ชายมีจำนวนร้อยละ 51.2 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 25.2 การแสดงออกโดยการวาดสัดส่วน ของร่างกายค่อนข้างถูกต้องนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 5.2 ในขณะที่นักเรียนหญิงไม่พบ

2. ด้านการใช้สี การแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีในด้านการใช้สีของ นักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความแตกต่างกันในด้านการใช้สีซ้ำ ๆ กันในการระบายวัตถุเดียวกัน โดยนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 52 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 26.8 การใช้สีตามความพอใจ ในการระบายสิ่งอื่นนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 8.4 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 3.6 การใช้สี ตามสภาพวัตถุในขณะนั้นนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 94.4 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 66.8 การใช้ สีหลายสีตามความพอใจนักเรียนหญิงมีจำนวนร้อยละ 92.8 มากกว่านักเรียนชาย ซึ่งมี ร้อยละ 60.8 การใช้สีให้สัมพันธ์กับอารมณ์นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 2.8 มากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งไม่พบ

3. ด้านการใช้พื้นที่ว่าง ลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสีใน ด้านการใช้พื้นที่ว่างของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกันในการวาดภาพต่าง ๆ บน เส้นฐานซึ่งมีทั้งเส้นเฉียงและเส้น โค้ง นักเรียนหญิงมีจำนวนร้อยละ 36.8 มากกว่านักเรียนชายซึ่งมี

จำนวนร้อยละ 13.6 การแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 21.2 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 6

4. ด้านการออกแบบ ลักษณะการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีในด้านการออกแบบไม่พบความแตกต่างระหว่างนักเรียนเพศชายกับเพศหญิง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ผลปรากฏว่า

สถานภาพความสนใจของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 500 คน เป็นนักเรียนชาย ร้อยละ 50 นักเรียนหญิง ร้อยละ 50 อายุอยู่ระหว่าง 10-15 ปี โดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 12 ปี มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 65.4) ซึ่งเป็นนักเรียนที่เริ่มต้นเรียนตามเกณฑ์ปกติ รองลงมา คือ นักเรียนที่มีอายุ 11 ปี (ร้อยละ 19.6) นักเรียนที่มีอายุ 13 ปี (ร้อยละ 13) นักเรียนที่มีอายุ 14 ปี และ 10 ปี มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 0.8) และ นักเรียนที่มีอายุ 15 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.4) เหล่านี้เป็นนักเรียนที่เรียนช้าและเร็วกว่าปกติ สืบเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและของผู้ปกครองและตัวนักเรียนเองซึ่งมีการซ้ำชั้นในกรณีที่ไม่ทันเพื่อน นักเรียนส่วนมากชอบกิจกรรมการวาดภาพระบายสี เพราะได้ใช้จินตนาการทำให้กล้าแสดงออก สนุก เสริมทักษะ ได้เรียนรู้ ได้ประสบการณ์ คลายเครียด ได้ใช้สื่อนอย่างอิสระ และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (ร้อยละ 98.4) ที่ไม่ชอบเพราะไม่มีฝีมือ (ขาดความมั่นใจในตนเอง) และไม่มีความสนใจ (ร้อยละ 1.6) โดยผู้ปกครองส่วนมากให้การสนับสนุนกิจกรรมวาดภาพระบายสี (ร้อยละ 93)

1. ด้านการวาดภาพคน ผลการวิเคราะห์ภาพวาด ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และแยกตามเพศ ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มากที่สุดในขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง เป็นไปตามเกณฑ์พัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ โทเวนเฟลด์ (Viktor, 1987, p. 309) ลักษณะที่แสดงออกได้มากที่สุด คือการเน้นความแตกต่างระหว่างเพศ ด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผม ลักษณะในการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีในด้านการวาดภาพคนของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความแตกต่างกันด้านการแสดงออกโดยการวาดส่วนใดของร่างกายที่สำคัญจะเน้นให้ใหญ่ นักเรียนหญิงมีจำนวนร้อยละ 45.6 มากกว่านักเรียนชายซึ่งมีร้อยละ 21.2 การแสดงออกโดยการใช้เส้นตามความเป็นจริงของร่างกาย นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 51.2 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 25.2 การแสดงออกโดยการวาดสัดส่วนของร่างกายค่อนข้างถูกต้องนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 5.2 ในขณะที่นักเรียนหญิงไม่พบ และการแสดงออก

โดยการวาด ท่าทางการเคลื่อนไหวใกล้เคียงความเป็นจริง นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 22.4 มากกว่านักเรียนหญิง ซึ่งมีร้อยละ 14.5 นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกันในลักษณะการแสดงออกเนื่องจากว่า นักเรียนชายจะให้ความสำคัญกับการแสดงออกโดยการใช้เส้นตามความเป็นจริงของร่างกายและการแสดงออก โดยการวาดสัดส่วนของร่างกายค่อนข้าง ถูกต้องมากกว่าในขณะที่ที่นักเรียนหญิงจะให้ความสำคัญกับการแสดงออกโดยการวาดส่วนใดของร่างกายที่สำคัญจะเน้นให้ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนทั้งชายและหญิงก็มีการแสดงออกทางศิลปะบางลักษณะตรงตามขั้นตอนพัฒนาการทางศิลปะเด็กที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โกศล ภูพลอย (2532, หน้า 94) อชชา แสงอสนี (2515, หน้า 56) และภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ (2505, หน้า 56) พบว่านักเรียนที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี สามารถวาดภาพคน โดยเน้นความแตกต่างระหว่างเพศด้วยเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ทรงผมได้มากที่สุด

เป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนบางส่วนมีลักษณะการแสดงออกอยู่ในขั้นพัฒนาการที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล (ร้อยละ 13.4) ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กที่ต่อเนื่องจากขั้นพัฒนาการขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นวาดภาพอย่างของจริง ซึ่งเด็กในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นี้ เป็นวัยที่กำลังก้าวเข้าสู่ขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นสุดท้ายที่ต้องการส่งเสริมอย่างถูกต้อง เพื่อที่จะได้ก้าวเข้าสู่ขั้นของการใช้เหตุผลอย่างสมบูรณ์ ในด้านลักษณะการวาดภาพคน เป็นที่น่าสังเกตว่าภาพคนที่นักเรียนชายวาดจะมีลักษณะคล้ายภาพการ์ตูนในหนังสือและภาพยนตร์โทรทัศน์ ส่วนภาพคนที่นักเรียนหญิงวาดนั้นจะมีลักษณะสัดส่วน หน้าตา แขนขา เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับคล้ายตุ๊กตาของเล่น และคล้ายการ์ตูนจากภาพยนตร์โทรทัศน์ ภาพคนที่นักเรียนหญิงวาดจะมีการประดับตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับมากกว่า ภาพคนที่นักเรียนชายวาด อาจเป็นเพราะนิยตรักสวยรักงาม และเป็นวัยที่นักเรียนหญิงเริ่มสนใจ เอาใจใส่ในการแต่งกาย ดังนั้นลักษณะดังกล่าว นักเรียนหญิงจึงสามารถถ่ายทอดรายละเอียดออกมาในภาพคนได้มากกว่านักเรียนชาย สรุปได้ว่า ลักษณะภาพคนที่นักเรียนส่วนมากวาด จึงเป็นการเลียนแบบการ์ตูน มากกว่าวาดจากแนวคิด และจินตนาการของตนเอง ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โกศล ภูพลอย (2532, หน้า 95) ที่สันนิษฐานว่าอาจเนื่องมาจากสาเหตุที่เด็กไม่ได้รับ การส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ จากจินตนาการของตนเอง เขาจึงวาดภาพจากการรับรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เขาพบเห็น และถึงแม้ว่าจะมีภาพคนบางภาพที่นักเรียนวาดจากความคิดและจินตนาการของตน โดยมีการจัดวางท่าทางต่าง ๆ ลักษณะภาพคนที่เด็กวาดจะแข็งทื่อ ไม่แสดงรายละเอียดของภาพมากนัก ซึ่งจะพบภาพคนเหล่านี้ในภาพที่นักเรียนวาดตามหัวข้อเรื่อง “ครอบครัวของฉัน”

2. ด้านการใช้สี จากการวิเคราะห์ภาพวาด ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และแยกตามเพศพบว่า ลักษณะที่นักเรียนสามารถแสดงออกได้มากที่สุด พบอยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะ

เด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง โดยลักษณะที่นักเรียนสามารถแสดงออกมากที่สุดนั้น คือ ใช้สีตามความรู้สึก ตามอารมณ์ ความคิด ประสบการณ์ของตน นอกจากนี้นักเรียนชายส่วนมากใช้สีตามสภาพวัตถุในขณะนั้น ส่วนนักเรียนหญิงมีการใช้สีหลายสีตามความพอใจ ลักษณะการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีในด้านการใช้สีของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชายมีความแตกต่างกันในด้านการใช้สีซ้ำ ๆ กันในการระบายวัตถุเดียวกัน โดยนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 52 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 26.8 การใช้สีตามความพอใจในการระบายสิ่งอื่นนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 8.4 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 3.6 การใช้สีตามสภาพวัตถุในขณะนั้นนักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 94.4 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 66.8 การใช้สีหลายสีตามความพอใจนักเรียนหญิงมีจำนวนร้อยละ 92.8 มากกว่านักเรียนชายซึ่งมีร้อยละ 60.8 การใช้สีให้สัมพันธ์กับอารมณ์นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 2.8 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งไม่พบ การแสดงออกที่แตกต่างกันเนื่องจากนักเรียนชายจะให้ความสำคัญกับการใช้สีซ้ำ ๆ กันในการระบายวัตถุเดียวกัน การใช้สีตามความพอใจในการระบายสิ่งอื่น และการใช้สีตามสภาพวัตถุในขณะนั้นซึ่งนักเรียนหญิงจะให้ความสำคัญกับการใช้สีหลายสีตามความพอใจมากกว่า การแสดงออกทางศิลปะของนักเรียนทั้งชายและหญิงมีบางลักษณะที่ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ วิคเตอร์ (Viktor, 1987, pp. 311-312) และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โกศล ภูพลอย (2532, หน้า 97) ภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ (2505, หน้า 59) อัสชา แสงอัสสนีย์ (2515, หน้า 58) ที่พบว่าเด็กในกลุ่มขั้นพัฒนาการขั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง สามารถใช้สีได้ถูกต้องตามของจริงเกือบทุกสี

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นอกจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหญิง และชาย มีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะของวิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ชั้นที่ 4 ชั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง ยังพบลักษณะการแสดงออกทางศิลปะในด้านการใช้สีอยู่ในขั้นที่ 3 ชั้นเขียนรูปได้คล้ายของจริง และขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล บางลักษณะซึ่งได้แก่การใช้สีซ้ำกันในการระบายวัตถุเดียวกัน การใช้สีตามความพอใจในการระบายสิ่งอื่น การปรับสีให้เข้ากับธรรมชาติ ตามลำดับระยะทาง และความรู้สึก การใช้สีให้สัมพันธ์กับอารมณ์ การใช้สีแสดงระยะใกล้ไกล หรือแสงเงา ก็แสดงให้เห็นว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ยังมีส่วนที่มีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะโดยการใช้สีต่ำกว่าเกณฑ์ ขั้นพัฒนาการทางศิลปะตามอายุตนเอง แต่ก็เป็นเพียงลักษณะที่ยังหลงเหลืออยู่บางลักษณะเท่านั้น ซึ่งจะปรากฏในเด็กที่มีช่วงอายุคาบเกี่ยวกันระหว่างขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 3 ไปสู่ขั้นที่ 4 และในทางเดียวกัน ตามข้อมูลที่ได้พบว่า มีนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง มีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ โดยการใช้สีอยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล (ร้อยละ 0.4) ตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญก็แสดงให้เห็น

เห็นว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง กำลังเข้าสู่ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็ก
 ขั้นที่ 5 ขั้นของการใช้เหตุผล และผ่านขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ขั้นที่ 3 ขึ้นเขียนรูปได้คล้ายของ
 จริงอย่างสมบูรณ์

3. ด้านการใช้พื้นที่ว่าง จากผลการวิเคราะห์ภาพวาดของนักเรียนทั้งหมด และแยกตาม
 เพศพบว่าลักษณะที่นักเรียนสามารถแสดงออกได้มากที่สุด อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็กของ
 วิคเตอร์ โทเวนเฟลด์ ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างของจริง ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกได้มาก
 ที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับพื้นที่ราบ ที่มองจากด้านบน ลงมาสู่พื้นมากกว่าเส้นฐาน และ
 ลักษณะภาพที่วาด มีลักษณะแบนราบ ซึ่งทำให้ภาพมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ว่าง ลักษณะการแสดง
 ออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีในด้านการใช้พื้นที่ว่างของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมี
 ความแตกต่างกันในการวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐานซึ่งมีทั้งเส้นเฉียงและเส้น โค้ง นักเรียนหญิงมี
 จำนวนร้อยละ 36.8 มากกว่านักเรียนชายซึ่งมีจำนวนร้อยละ 13.6 การแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้
 เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้นักเรียนชายมีจำนวนร้อยละ 21.2 มากกว่านักเรียนหญิงซึ่งมีร้อยละ 6
 ลักษณะการแสดงออกที่แตกต่างกันเนื่องจากนักเรียนหญิงจะเน้นการวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐาน
 ซึ่งมีทั้งเส้นเฉียงและเส้น โค้งมากกว่า นักเรียนชายซึ่งจะเน้นการแสดงลักษณะของสิ่งที่วาดได้
 เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดลักษณะการแสดงออกที่ไม่แตกต่างและนักเรียนส่วนใหญ่แสดงออกนั้น
 สอดคล้องกับผลงานวิจัย ของ โกศล ภูพลอย (2532, หน้า 96) ภัทธา สุคนธรทรัพย์ (2505, หน้า 58)
 และอชชา แสงอสนีย์ (2514, หน้า 57) พบว่าเด็กวัยนี้ สามารถเขียนสิ่งต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับพื้นที่ว่าง
 ได้มากกว่า ลักษณะอื่น ๆ ลักษณะที่นักเรียนชายแสดงออกได้รองลงมาคือ การแสดงลักษณะของสิ่ง
 ที่วาดได้เหมาะสมกับพื้นที่ที่กำหนดให้ และลักษณะที่นักเรียนหญิงสามารถแสดงออกได้รองลงมา
 ก็คือ การวาดภาพต่าง ๆ บนเส้นฐานซึ่งมีทั้งเส้นเฉียง เส้น โค้ง

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสังเกต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของโกศล ภูพลอย (2532,
 หน้า 96) ว่าการแสดงลักษณะขอบท้องฟ้า และพื้นดิน โดยใช้เส้นระนาบแนวนอนของเด็กนักเรียน
 เด็กจะวาดวัตถุก่อนโดยไม่สนใจว่า พื้น และขอบท้องฟ้าจะอยู่ส่วนไหน ส่วนมากจะใช้สีเป็นตัว
 แบ่ง ระหว่างท้องฟ้ากับพื้นระนาบ จะใช้เส้นระนาบแนวนอนเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่ง วิคเตอร์
 โทเวนเฟลด์ กล่าวว่า เด็กวัยนี้เริ่มรับรู้ และเข้าใจลักษณะการจัดพื้นที่ว่างโดยไม่ใช้เส้นฐาน จึง
 แสดงลักษณะท้องฟ้า คลุมปนกับการใช้เส้นระนาบแนวนอน (Viktor, 1957, p. 203)

4. ด้านการออกแบบ จากผลการวิเคราะห์ภาพวาดของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง ลักษณะที่
 นักเรียนทั้งหมดแสดงออกได้มากที่สุด อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพ
 อย่างของจริง ลักษณะที่นักเรียนแสดงออกคือ สามารถออกแบบ หรือตกแต่ง และใช้สิ่งต่าง ๆ ตาม
 หน้าที่ ของสิ่งนั้น ๆ ซึ่งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีการแสดงออกไม่แตกต่างกัน สิ่งที่เกิดขึ้นได้

จากผลการวิเคราะห์ภาพวาด ของนักเรียนชาย และหญิง พบว่านักเรียนชายทั้งหมดมีการแสดงออกทางศิลปะในด้านการออกแบบ อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 4 แต่นักเรียนหญิง นอกจากพบการแสดงออกทางศิลปะ โดยการออกแบบ อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะขั้นที่ 4 แล้ว ยังมีบางส่วนที่พบอยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 3 ซึ่งยังไม่รู้จักการออกแบบ และขั้นพัฒนาการ ขั้นที่ 5 คือรู้จักออกแบบ จัด หรือ ตกแต่ง และใช้สิ่งต่าง ๆ ตามหน้าที่ของสิ่งนั้น ๆ เช่น แบบของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และเครื่องใช้ต่าง ๆ (Viktor, 1957, p. 205) ดังนั้นเด็กส่วนใหญ่จึงสามารถแสดงรายละเอียด การตกแต่ง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับได้ เด็กแต่ละคนจะรับรู้หรือมีความรู้สึกรับตอบรับ ต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับพื้นฐานการเรียนรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม ที่เป็นสิ่งจูงใจ หรือเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึก นึกคิดไว้ด้วยกัน การทำงานศิลปะต้องผ่านวัสดุ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ผลงานศิลปะของเด็กแต่ละคนจะสะท้อนเฉพาะตัวหรือบุคลิกของเขาไว้อย่างเด่นชัด (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2517, หน้า 45)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะการแสดงออกทางศิลปะ อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะ เด็กของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ขั้นที่ 4 ขั้นเริ่มต้นเขียนภาพอย่างจริงจัง ลักษณะการแสดงออกบางลักษณะ แสดงออกได้มาก และบางลักษณะก็แสดงออกได้น้อย ความแตกต่างของนักเรียนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานการเรียนรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมที่จะกระตุ้นความสามารถในการแสดงออก ของเด็กแต่ละคน ดังนั้นผู้ปกครองของนักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหาร ในสถานศึกษา ควรเล็งเห็นความสำคัญของการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของเด็ก และ ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม

ผู้ปกครองของนักเรียน ในฐานะผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด พึงเล็งเห็นความสำคัญตลอดจนให้ความสนใจ และสนับสนุนกิจกรรมการวาดภาพ ระบายสีของเด็ก โดยการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ให้แก่เด็ก เปิดโอกาสและสนับสนุน ให้เด็กได้ใช้เวลาว่าง ในการทำกิจกรรมการวาดภาพระบายสี แสดงความกระตือรือร้น สนใจ และให้คำชมเชยต่อผลงานของเด็ก พุดคุย ชักถาม ให้คำปรึกษา ช่วยตอบปัญหา เมื่อเด็กสงสัยในสิ่งต่าง ๆ สนับสนุน ให้เด็กรู้จักคิด และตัดสินใจเอง มีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกในการวาดภาพระบายสี

ครูผู้สอน ควรศึกษาพัฒนาการ และธรรมชาติการแสดงออกของเด็ก ตลอดจนความสนใจ ความต้องการและปัญหาการเรียนของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียน การสอน ให้

สอดคล้องเหมาะสม บทบาทของครูจะต้องเป็นผู้คอยกระตุ้น ให้เด็กได้แสดงออก ซึ่งความคิด สร้างสรรค์ และจินตนาการ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เด็ก ได้ใช้ความคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา จากกิจกรรมที่แปลกใหม่ผสมผสานกับเทคนิค การทำงานอย่างเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการทำงานของเด็ก กระบวนการทำงานที่เน้นการคิด และความเป็นตัวของตัวเอง การปรับปรุง หรือดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ให้เด็กรู้จักสังเกต และสำรวจสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม การรับรู้ การเรียนรู้ตามพัฒนาการของเด็ก โดยการจัดประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมให้เด็กอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ครูควรแสดงความชื่นชมต่อผลงานของเด็ก การวิจารณ์ผลงานเพื่อเสนอแนะ แง่มุมต่าง ๆ ในการทำงานและปลูกฝังทัศนคติที่ดี ต่องานศิลปะ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์ด้านความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการจากกิจกรรม การวาดภาพระบายสีที่ครูจัดขึ้น

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ผู้สอน ได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ จากการศึกษา อบรม สัมมนา และมีประสบการณ์ ที่แปลกใหม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม การเรียน การสอน การสนับสนุนให้ กำลังใจ และจัดหางบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเรียน การสอน การให้การสนับสนุนกิจกรรม การวาดภาพระบายสี เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน ของเด็ก ตลอดจนการจัดหาสถานที่ ห้องปฏิบัติงาน อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบความสามารถ ในการแสดงออกทางศิลปะ โดยการวาดภาพ ระบายสี ของนักเรียนประถมศึกษา แต่ละภูมิภาค เช่น ภาคกลาง กับภาคตะวันออก
2. ควรมีการวิจัยทดลอง เกี่ยวกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อความสามารถใน การแสดงออก ทางศิลปะ โดยการวาดภาพระบายสี ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา
3. ควรมีการวิจัย เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบาย สีตามเกณฑ์ ขั้นพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์ ในระดับขั้นพัฒนาการต่าง ๆ